

DARKO KAHLE

ARHITEKT ZLATKO NEUMANN (1900.-1969.) POVODOM PEDESETOGODIŠNJICE SMRTI

ARCHITECT ZLATKO NEUMANN (1900-1969) FIFTY YEARS OF DEATH

Studying at the Vienna University of Technology and concurrently being the pupil of Adolf Loos, Zlatko Neumann was one of the most ardent propagators of the *Raumplan*. He transplanted Loos' design practices modified to his landlords' needs into Croatian society when apprenticing to the civil engineer and building entrepreneur Leo Neuberger and independently after 1931. As a German POW 1941-1945 he gave lectures in architectural design to prisoners and wrote an essay about the state of architecture. In 1947 the team including Vladimir Potočnjak and himself was awarded with design of the Yugoslav Government Presidency Building in Belgrade. In 1950s his own architectural office designed schools, apartment and industry buildings in Zagreb. With life being a kaleidoscope of miracles, he reinvented his expression from clean white boxes of the *Raumplan* to the infinite meshed surfaces of his last designs.

[Written in English by D. Kahle]

Portret arhitekta Zlatka Neumanna iz 1929., djelo akademskog slikara – profesora Zlatka Sulenticia [Izvor: PAVLOVIC, B. (1975.), *Nova izdanja: Željko Grum: Sulentic; u: „Covjek i prostor”*, 22 (271 / 10/): 25, Zagreb]

Arhitekt Zlatko Neumann rođen je u gradu Pakracu 4. ožujka 1900. u židovskoj obitelji liječnika dr. Juliusa Neumanna. Nakon završene nize pučke škole u rodnom gradu nastavio je izobrazbu u Zagrebu na Realnoj gimnaziji, gdje je maturirao 1918. godine. Iste je godine upisao studij arhitekture na Visokoj tehničkoj školi u Beču (danas TU Wien), gdje je svojedobno diplomirao arhitekt profesor Hugo Ehrlich, uz Viktora Kovacića najzapaženiji hrvatski "stovatelj" arhitekta Adolfa Loosa i njegov nasljednik na pregradnji vile Karma na Zenevskom jezeru. Može se tvrditi da je putem židovskoga kruga upravo Ehrlich utjecao na Zlatka Neumanna da studira u Beču i tamo potraži Loosa.

Nakon propasti Austro-Ugarske Monarhije Zlatko Neumann vratio se u novonastalo Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca. Sljedeće godine nastavio je studij u Beču i istovremeno pohađao arhitektonski tečaj Adolfa Loosa. Prividna dihotomija strogo formalnog studija arhitekture na Tehničkoj visokoj školi kod Maxa von Ferstela i peripatetičke škole arhitekture Adolfa Loosa omogućila mu je dijalektičko kombiniranje klasičnih elemenata arhitekture s kompozicijskim metodama Adolfa Loosa. Upijao je njegove socijalno ispravne metode arhitektonskoga projektiranja koje je poslije primjenjivao na vlastitim projektima, jer je bio njegovim učenikom i suradnikom u doba kada je Loos bio gradski arhitekt grada Beča, i urbanistički planirao te sukcesivno arhitektonski projektirao naselja za socijalno nezbrinute stanovnike prijestolnice sada opsegom male Austrije. Nakon Loosova odlaska

u Pariz vodio je njegovu poslovnicu u Beču do diplomiranja 1925. i povratka u Kraljevstvo SHS radi odsluženja vojnog roka. Sljedeće se godine pridružio Loosu u Parizu, gdje je iscrtao njegov projekt vile za dadaističkog umjetnika Tristana Tzaru i sukcesivno rukovodio izgradnjom. Godine 1927. vratio se iz Pariza u domovinu na vojnu vježbu i promaknuce u potporučnika građevinske službe.

Od jeseni iste godine Zlatko Neumann neslužbeno surađuje s poslovnicom građevinskog poduzeća ing. Lea Neubergera, čiji je brat advokat dr. Pavao Neuberger koji je povezan s obitelji Freund, vlasnicima zagrebačke papirne industrije. Tako je dobio priliku projektirati i graditi vile, najamne stambene zgrade i industrijske pogone za etablirani krug naručitelja u Zagrebu, Varaždinu, Pakracu, Crikvenici i drugdje. Svom starom učitelju Loosu preporučio je nadarene mlade hrvatske arhitekta Ernesta Weissmanna i Vladimira Potočnjaka. Nakon dobivanja ovlaštenja 1931. on se osamostalio i za glavnog izvođača svojih projekata odabrao tvrtku „Inženjeri Cernjak i (ing. Josip) Neumann”, koja je izvela i njegovo najvažnije djelo – stambenu zgradu Rosinger, Vlaška ulica 69 u Zagrebu, u kojoj se nalazio njegov arhitektonski ured do 1941. godine. Objavljivao je rasprave o arhitekturi u novinama i profesionalnim časopisima, poput broja ljubljanske „Arhitekture” posvećenog arhitektu Adolfu Loosu 1933., odnosno rasprave „O problemu prostora u arhitekturi” 1939. godine.

Po izbijanju rata 1941. bio je zarobljen i odveden u logore za zarobljene časnike u Nje-

mačkoj i okupiranoj Nizozemskoj, gdje je pokušavao o temeljima arhitektonskoga projektiranja i napisao raspravu o budućnosti arhitekture nakon Drugoga svjetskog rata.

Nakon povratka iz zarobljenstva sudjelovao je s arhitektima Vladimirom Potočnjakom i Brankom Tučkorićem u uspostavi Zemaljskog građevnog projektnog zavoda Hrvatske (poslije APZ), smještenog u zgradi Rosinger. A 1946. godine zajedno s Vladimirom Potočnjakom, Antunom Ulrichom i Dragicom Perak osvojio je prvu nagradu na saveznom natječaju za zgradu Predsjedništva Vlade FNRJ. Do 1949. sagrađen je armiranobetonski kostur cijele zgrade, poslije poznate kao Palača SIV. Po uspostavi vlastita arhitektonskog ureda 1954. godine Zlatko Neumann projektira čitav spektar građevina različitih funkcija, poput industrijskih objekata, školskih zgrada, domova kulture, ali i zgrada za kolektivno stanovanje, gdje dolazi do izražaja njegovo umijeće u projektiranju skućenih stambenih jedinica po odredbama socijalističkog društva. Godine 1963. otišao je u mirovinu, no i dalje je surađivao s kolegama iz svoga bivšeg ureda.

Arhitekt Zlatko Neumann predstavlja poveznicu s jednim od pionira Novoga građenja – arhitektom Adolfom Loosom. Njegova beskompromisna borba za socijalno osviještenu arhitekturu, koja se posebno očituje u školskim zgradama i stambenim objektima što ih je projektirao u 1950-im i početkom 1960-ih, može biti poticaj za novo promišljanje moderne arhitekture i njezino značenje u današnje vrijeme. Umro je 9. siječnja 1969. godine.